

Latvijas
Lauksaimniecības
universitāte

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

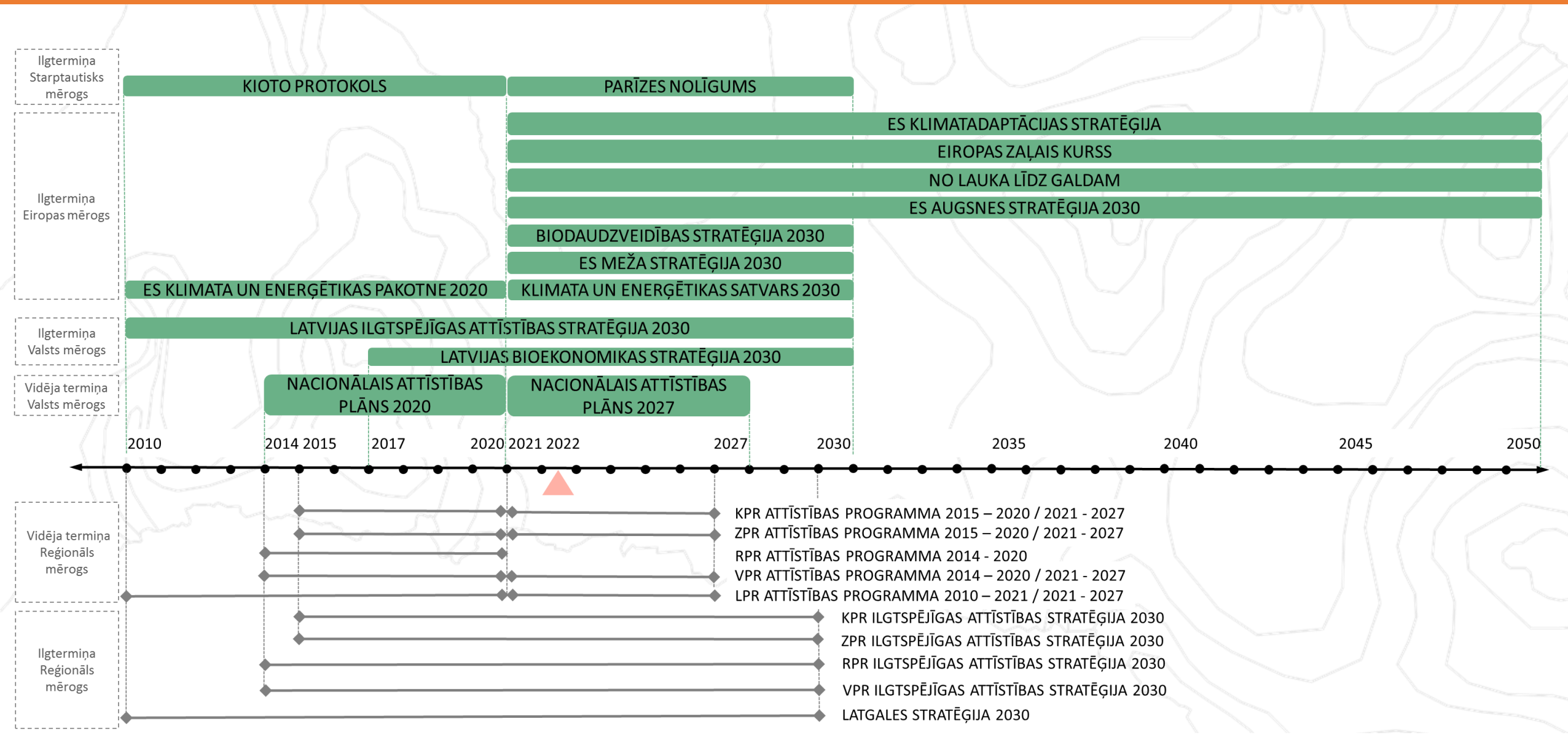
ILGTSPĒJĪGA ZEMES RESURSU
UN AINAVU PĀRVALDĪBA

ZEMES IZMANTOŠANAS LIKUMDOŠANA UN IZVIRZĪTIE MĒRĶI

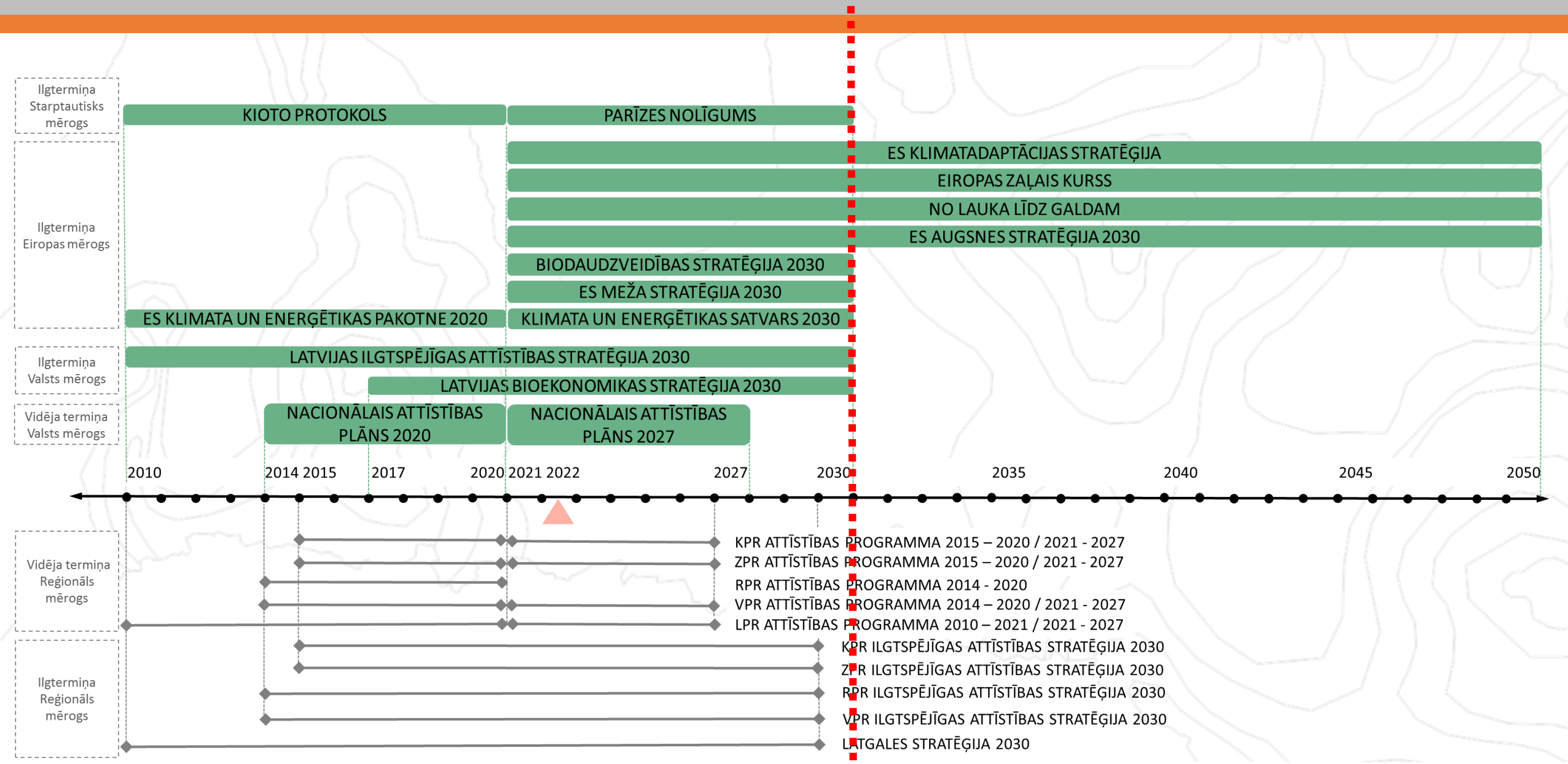
Valsts pētījumu programmas “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana” projekts Nr. VPP-VARAM-ITAZRI-2020/1-0002 “**Ilgtspējīga zemes resursu un ainavu pārvaldība: izaicinājumu novērtējums, metodoloģiskie risinājumi un priekšlikumi (LandLat4Pol)**”

Kristīne Valujeva (LLU) un Armands Auziņš (RTU)

POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU KOPSAVILKUMS

POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU KOPSAVILKUMS

POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU KOPSAVILKUMS II

Dažādos stratēģiskajos dokumentus ir minēti mērķi lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstībai, dabas daudzveidības saglabāšanai, kultūrainavu saglabāšanai un klimata politikas realizēšanai, bet, ņemot vērā, ka stratēģiskie dokumenti tiek izstrādāti uz vairākiem gadiem un pat desmitgadēm un tiek izstrādātas arvien jaunas stratēģijas ES līmenī, tad ne visi mērķi, kas ir noteikti ES līmenī, tiek pārnesti uz nacionālo un reģionālo līmeni un nav skaidri izmērāmu saistību starp izvirzītajiem mērķiem.

AUGSNES JAUTĀJUMS POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTOS

Ilgtermiņa Starptautisks mērogs	PARĪZES NOLĪGUMS	-
Ilgtermiņa Eiropas mērogs	ES KLIMATADAPTĀCIJAS STRATĒGIJA EIROPAS ZAĻAIS KURSS NO LAUKA LĪDZ GALDAM ES AUGSNES STRATĒGIJA 2030 BIODAUDZVEIDĪBAS STRATĒGIJA 2030 ES MEŽA STRATĒGIJA 2030 KLIMATA UN ENERĢĒTIKAS SATVARS 2030	Augšņu ilgtspējīga apsaimniekošana un ilgtspējīga zemes izmantošana Tiekties uz nulles piesārņojumu ar mērķi panākt no piesārņotājiem brīvu vidi Aizsargāt zemi, augsni , ūdeņus, gaisu, kā arī augu un dzīvnieku veselību un labturību Laba augsnes veselība 2050. gadā Jāsakārto zemes aizņemšanas jautājums un jāatjauno augsnes ekosistēmas Augsnes īpašības un augsnes ekosistēmas pakalpojumi jāaizsargā, jo tie ir veselīgu un produktīvu mežu pamats -
Ilgtermiņa Valsts mērogs	LATVIJAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030 LATVIJAS BIOEKONOMIKAS STRATĒGIJA 2030	Būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā Bioekonomikas attīstībā noteicošie faktori ir zemes izmantošanas veids un augsnes sniegtās funkcijas
Vidēja termiņa Valsts mērogs	NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020 NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2027	Palielināt augsnes auglību un meža resursu vērtību, pēc iespējas mazinot ietekmi uz vidi Vēsturiskā piesārņojuma mazināšana vides kvalitātes uzlabošanai (augsnei , gruntij, pazemes un virszemes ūdeņiem)
Vidēja termiņa Reģionāls mērogs	ZPR ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2021 - 2027 LPR ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2021 - 2027 VPR ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2021 - 2027 KPR ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2021 - 2027	Lauksaimniecības augšņu nozīme, augsnes piesārņošanas riski - Veicināt ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstību, nesamazinot augšņu vērtību Samazināt piesārņojumu vidē (ūdenī, gaisā, augsnē , dabā)
Ilgtermiņa Reģionāls mērogs	ZPR ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030 LATGALES STRATĒGIJA 2030 VPR ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030 KPR ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030	Atbalstīt vides, lauku apvidu ainavu, dabisko resursu, augsnes un sugu daudzveidības aizsardzību un uzlabošanu - - Sekmēt mežu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ar to saistītās vērtības, ūdens un augsnes resursus

POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU MĒRĶI ZEMES IZMANTOŠANAI

Politikas plānošanas dokumentos ietvertie mērķi tieši vai pastarpināti ietekmē zemes funkciju sniegumu.

Stratēģiju īstenošanā un mērķu sasniegšanai svarīga ir to saskaņotība visos līmeņus, lai mērķi nebūtu pretrunīgi un tāpēc nerasniedzami.

POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU MĒRĶI ZEMES IZMANTOŠANAI II

Politikas plānošanas dokuments	Rādītājs	Mērķis	Zemes funkcijas				
			Ekonomiskā funkcija	Sociālā funkcija	Klimata politikas funkcija	Bioloģiskās daudzveidības funkcija	Rekreācijas funkcija
Latvija 2030	Ekoloģiskās pēdas nospiedums (ha uz iedz.)	Līdz 2030. gadam mazāk nekā 2,5 hektāri uz iedzīvotāju.			X	X	X
	Atjaunojamo energoresursu īpatsvars (%)	2030. gadā no atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars kopējā bruto enerģijas galapatēriņā veido 50%.	X		X		
	Dabas resursu izmantošanas produktivitāte (EUR no tonnas)	2030. gadā produkcijas apjoms naudas izteiksmē, kas konkrētajā ekonomikā tiek radīts, izmantojot vienu nosacīto dabas resursu tonnu ir 1550 eiro.	X				
	Siltumnīcefekta gāzu emisijas (%)	2030. gadā SEG emisiju apjoma attiecība pret emisiju bāzi (1990.) gadā ir 45%.	X	X	X	X	X
	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platības īpatsvars (%)	2030. gadā 18% no valsts teritorijas aizņem īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ar NATURA 2000 statusu.	X	X	X	X	X
	Lauku putnu indekss	Lauku putnu indekss 2030. gadā ir 120.				X	X
	Mežainums (%)	2030. gadā 55% no valsts teritorijas pēc zemes veida ir klasificējami kā meži.	X	X	X	X	X
NAP2027	SEG emisiju intensitāte (t CO2 ekv/ milj. EUR)	Samazinājums atbilstoši trajektorijai virzoties uz 2030. gada mērķi, kas ir 292 tonnas CO2 ekvivalenta uz milj. eiro.	X	X	X	X	X
	CO2 piesaiste un SEG emisiju attiecība noteiktās ZIZIMM sektora zemes uzskaites kategorijās	ZIZIMM sektorā uzskaitāmās SEG emisijas nepārsniedz uzskaitāmo SEG piesaisti, ko aprēķina kā kopējo emisiju un kopējās piesaistes summu visās regulas (ES) 2018/841 2. pantā minētajās zemes uzskaites kategorijās kopā atbilstoši reuglā (ES) 2018/841 noteiktajiem uzskaites noteikumiem.	X	X	X	X	X
	Augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars (%)	2027. gadā sasniegti 35% no kopējiem ūdensobjektiem.			X	X	X
	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platības īpatsvars (%)	2027. gadā sasniegti 18,2%.	X	X	X	X	X
	Lauku putnu indekss	Salīdzinājumā ar 2000. gada bāzes vērtību, kas noteikta kā 100, 2027. gadā rādītājs pārsniedz 120.			X	X	X
	Meža putnu indekss	Salīdzinājumā ar 2005. gada bāzes vērtību, kas noteikta kā 100, 2027. gada rādītājs pārsniedz 100.			X	X	X
	Reģionālā IKP starpība (%)	2027. gadā četru mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu nav mazāks kā 55%.	X	X	X	X	X
CAP Reform and the Green Deal	Pesticīdu lietojums (%)	Samazināt ķīmisko un bīstamo pesticīdu izmantošanu un risku par 50% līdz 2030. gadam.	X			X	
	Bioloģiskā lauksaimniecība (%)	25% no ES lauksaimniecībā izmantotajām zemēm tiek veikta bioloģiskā lauksaimniecība.	X	X	X	X	X
	Augstas daudzveidības ainavas elementi (%)	10% no lauksaimniecībā izmantojamās platības ir ar augstas daudzveidības ainavas iezīmēm.	X		X	X	X
EU Forest Strategy	Mežainums (%)	Līdz pat 3 miljardu jaunu koku iestādīšana ES līdz 2030. gadam.	X	X	X	X	X
LIBRA2030	Nodarbinātība (tūkst. cilvēki)	2030. gadā bioekonomikas tradicionālajās nozarēs nodarbinātība saglabotos 2015. gada līmeni, t.i. 128 tūkst. cilvēki		X			
	Pievienotā vērtība (mljrd. eiro)	Pievienotās vērtības pieauguma mērķis tradicionālajās bioekonomikas nozarēs būtu palielinājums līdz 3,8 miljardiem eiro 2030. gadā.	X				
	Eksports (mljrd. eiro)	Palielināt eksportēto preču vērtību līdz 9 miljardiem eiro 2030. gadā.	X				
No net Land Take by 2050	Pilsētvides/urbanizācijas ierobežošana (kv.m./iedzīv.)	Pilsētu platība nepalielinās pēc 2050. gada. Vidējam apbūvei patērētās zemes daudzumam līdz 2020. gadam jābūt aptuveni 1,6 m2 uz vienu iedzīvotāju gadā	X	X		X	X
ES Augsnes stratēģija 2030	Siltumefekta gāzu neto piesaiste (milj.t. CO2 ekv. gadā)	Līdz 2030. gadam ZIZIMM nozarē ES panākt siltumnīcefekta gāzu neto piesaisti 310 miljoni tonnu CO2 ekv. gadā	X	X	X	X	X
ES Augsnes stratēģija 2030, ES stratēģija "No lauka līdz galdam"	Augsnes kvalitāte (%)	Līdz 2030. gadam samazināt barības vielu zudumus vismaz par 50 %, ķīmisko pesticīdu kopējo izmantojumu un ar tiem saistīto risku – par 50 % un bīstamāko pesticīdu izmantojumu – par 50 %	X	X	X	X	
ES Augsnes stratēģija 2030, Eiropas Klimata akts	Klimatneitralitāte	Panākt Eiropā klimatneitralitāti un kā pirmo soli izvirzīt mērķi līdz 2035. gadam ES panākt klimatneitralitāti zemes sektorā	X	X	X	X	X

POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU NOVĒRTĒJUMA STRUKTŪRA

Zemes izmantošanas ietekmējošo Eiropas Savienības un Latvijas izvirzīto mērķu daudzdimensiju struktūra

Dokuments	Rādītājs	Mērķis				Mērķa izpilde		Atsauces uz avotiem	Klasifikācija
		Formulējums	Raksturojums	Saistība	Ietekme	Raksturojums	Vērtējums		

Rādītājs: ĪADT PLATĪBAS ĪPATSVARS

Dokuments	Mērķis				Mērķa izpilde		Atsauces uz avotiem	Klasifikācija
	Formulējums	Raksturojums	Saistība	Ietekme	Raksturojums	Vērtējums		
Latvija2030	2030. gadā 18% no valsts teritorijas aizņem ĪADT	Izvirzīts LV līmenī, konkrēts, izmērāms	Saistība ar Biodaudzveidības stratēģiju, No lauka līdz galdam stratēģiju, Zaļo kursu	Ietekmēs visas zemes funkcijas. Samazinās EF, SF, bet palielinās BDF, RF, KPF	Uz 2022.gada 30.martu Latvijā 18.22% no kopējās platības aizņem ĪADT	Rādītājs ir sasniegts, bet tas var mainīties, mainoties politiskajiem lēmumiem. Ja ES noteiks lielāku mērķi LV, tad ĪADT platības būs jāpalielina, kā rezultātā samazināsies vai tiks ierobežotas saimnieciskās darbības teritorijas	https://www.daba.gov.lv/lv/aizsargaja-mo-teritoriju-platiba	Sasniegts, bet var mainīties

Rādītājs: EKOLOĢISKĀS PĒDAS NOSPIEDUMS

Dokuments	Mērķis				Mērķa izpilde		Atsauces uz avotiem	Klasifikācija
	Formulējums	Raksturojums	Saistība	Ietekme	Raksturojums	Vērtējums		
Latvija2030	Līdz 2030. gadam mazāk nekā 2.5 ha uz iedzīvotāju	Izvirzīts LV līmenī, konkrēts, izmērāms	Nav nozīmīgas saistības ar citiem izvirzītajiem ZI ietekmējošiem mērķiem	Nenozīmīga ietekme uz KPF, BDF un RF	Bāzes 2008.gadā rādītājs - 3,5. Rādītājs izslēgts no saraksta kā datu pieejamības kritērijiem neatbilstošs	Nav iespējams novērtēt to, jo nav pieejamas aktuālās vērtības, šis ir kļuvis par maksas rādītāju	https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/PKC_Zinojums_LIAS_0.pdf	Izslēgts

Rādītājs: DABAS RESURSU IZMANTOŠANAS PRODUKTIVITĀTE

Dokuments	Mērķis				Mērķa izpilde		Atsauces uz avotiem	Klasifikācija
	Formulējums	Raksturojums	Saistība	Ietekme	Raksturojums	Vērtējums		
Latvija2030	2030. gadā produkcijas apjoms naudas izteiksmē, kas konkrētajā ekonomikā tiek radīts, izmantojot vienu nosacīto dabas resursu tonnu, ir 1550 eiro	Mērķis sasniedzams pie labi funkcionējošas un augošas ekonomikas	Konkrētu saistību ar citiem ZI ietekmējošiem mērķiem īsti nevar norādīt	Nozīmīga ietekme tikai uz EF, uzlabojot tās sniegumu, racionāli izmantojot dabas resursus. Ietekme uz pārējo f-ju sniegumu nav iespējams skaidri definēt un noteikt	LV dabas resursu produktivitāte 2017.gadā bija 551,6 EUR/t. Nav pieejams pārskats par dabas resursu izmantošanas produktivitātes izmaiņām LV. Pieaugoša inflācija un ekonomikas izaugsmes samazināšanās	Latvija 2030 noteiktā mērķa rādītāja sasniegšana maz ticama	http://tap.mk.gov.lv/doc/2018_02/PKCzin090218_NAPvidusposma_z.272.pdf	Neizpildāms

Rādītājs: BIOLOĢISKĀ LAUKSAIMNIECĪBA

Dokuments	Mērķis				Mērķa izpilde		Atsauces uz avotiem	Klasifikācija
	Formulējums	Raksturojums	Saistība	Ietekme	Raksturojums	Vērtējums		
Zaļais kurss / Latvija2030	25% no ES LIZ ir bioloģiski apsaimniekota; >15% no LV LIZ ir bioloģiski apsaimniekota	Izvirzīts ES līmenī un LV līmenī, konkrēts, izmērāms	Saistība ar ES mērķi samazināt pesticīdu lietojumu un LV izvirzītu mērķu rādītājiem - lauku putnu un meža putnu indeksi, kā arī Latvijas Bioekonomikas stratēģijā noteiktajiem 3 mērķu rādītājiem - nodarbinātības līmeņa saglabāšanās, pievienotās vērtības pieaugums un eksporta palielināšanās	Nozīmīgi ietekmē visas 5 zemes funkcijas, īpaši KPF un BDF, bet samazinās EF.	ES Zaļā kursa ietvaros noteikts ievērojams mērķa rādītāja pieaugums. 2019. gadā ES 8.49% no LIZ tika izmantotas bioloģiskajai lauksaimniecībai. Latvijā šis rādītājs 2017.gadā bija 11%, bet 2019. gadā bija ievērojami augstāks nekā vidēji ES – 14.79%	Rādītājs ir reāli sasniedzams, nepieciešama efektīvu politikas instrumentu ieviešana	https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/org_cropar/default/table?lang=en http://tap.mk.gov.lv/doc/2018_02/PKCzin_090218_NAPvidusposma_z.272.pdf	Sasniedzams

Rādītājs: AUGSTAS DAUDZVEIDĪBAS AINAVAS ELEMENTI

Dokuments	Mērķis				Mērķa izpilde		Atsauces uz avotiem	Klasifikācija
	Formulējums	Raksturojums	Saistība	Ietekme	Raksturojums	Vērtējums		
Zaļais kurss, Biodaudzveidības stratēģija	10% no LIZ ir ar augstas daudzveidības ainavas iezīmēm	Izvirzīts ES līmenī, sarežģīti izmērāms un identificējams	Saistība ar Biodaudzveidības stratēģiju, lauku putnu un meža putnu indeksu mērķiem	Palielinās BDF, KPF un RF, bet samazinās EF un SF	2015. gadā augstas daudzveidības ainavas elementu īpatsvars Latvijā bija 16.8%	Ir sasniegts, bet ir nepieciešams izvērtēt un apkopot datus, vai kopš 2015.gada augstas daudzveidības ainavas elementu īpatsvars nav mainījies	https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/analytical-factsheet-eu-level_en.pdf	Sasniegts

KOPSAVILKUMS

- Ilgtspējīga zemes resursu plānošana Latvijā ietver ļoti daudz izaicinājumus, lai saskaņotu sociālās, ekonomiskās, klimata un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un rekreācijas vajadzības.
- Zemes resursu izmantošanas politisko mērķu izvērtējumā ir iekļauti plānošanas dokumenti, kuri saistīti ar politikas jomām, kurām ir teritoriāla ietekme uz zemes resursiem, vides procesiem, telpisko attīstību, lauksaimniecisko un mežsaimniecisko ražošanu.
- Plānošanas dokumentos ir iekļauti daudz mērķi, kas ietekmē zemes resursu izmantošanu Latvijā.
- Nav skaidri nodefinēts, kā ES plānošanas dokumentu izvirzītie mērķi 2050. gadam ietekmēs katru dalībvalsti, tāpēc nākotnē ietekme uz zemes resursu izmantošanu var pieaugt.
- Ja salīdzinām izvirzītos mērķus, kas ir identificēti kā saistoši zemes izmantošanā, tad tematiski tie savā starpā ir konkurējoši un viena mērķa sasniegšana, pasliktinās cita mērķa sasniegšanu. Vienas tēmas ietvaros identificētie rādītāji ne vienmēr ir veidoti saskaņoti.
- Politikas plānošanas procesā un mērķu izstrādē ir iesaistītas dažādas ieinteresētās puses, bet pietrūkst saskaņotība starp ieinteresētajām pusēm, lai veidotu saskaņotus plānošanas dokumentus ar vienotu izpratni par kopējo virzību mērķu sasniegšanā.

ILGTSPĒJĪGA ZEMES RESURSU
UN AINAVU PĀRVALDĪBA

Paldies par uzmanību!

kristine.valujeva@llu.lv